

[4]. Tabernatores vero singuli, cerevisiam coquentes, vel coctam a dominis tam spiritualibus, quam saecularibus ad propinandum recipientes, a quolibet vase mensurae civilis teneantur per unum grossum in manus exactoris solvere.

[5]. Item a medio vase vini alias *półkufek* florenus cum triginta quadrantibus solvendus.

[6]. Item a *dreylink* sive Seremiense vase vini duo floreni cum sexaginta quadrantibus solvendi.

[7]. Item a quolibet barili malmatici vini vel vini Italini unus *ort* cum septem ternariis solvatur.

[8]. A barili vero simplicis vini duo grossi solvantur et duo ternarii.

[9]. A medonis vase communi duo grossi cum duobus ternariis.

[10]. A cerevisia advectitia sive externa a quolibet eius vase duo grossi.

[11]. Et quicumque non soluta prius exactione praefata cerevisiam, vinum, medonem, malmaticum et alium quemcunque potum ex praedictis vendere et propinare in fraudem reipublicae praesumpserit, totum illud, in quo fraudem commisit seu committere voluit, irremissibiliter amittet, et ad poenam regalem solvendam, quotiens id fecerit, obligatur; capitaneusque loci in tales omnes et singulos, fraudem huiusmodi committentes, animadversionem debitam, veritate rei cognita, non habendo respectum ad quempiam, irremissibiliter exequatur.

[12]. Ad quam quidem exactionem colligendam diligenterque et fideliter exigendam in exactorem constituimus generosum N. Vobis igitur^d omnibus et singulis, quorum interest, mandamus^e, quatinus praefato exactori, sive ab eo substitutis, de ipsa exactione ducillorum respondeatis et responderi faciatis. Vos vero locorum capitanei eos, qui rebelles vel negligentes erunt, et quos ipse exactor deferet, per pignorationes solitas ad solvendas^f huiusmodi exactiones compellatis sub poenis nostris contra negligentes capitaneos in novis et antiquis statutis descriptis². Et pro gratia nostra aliter non facturi.

Datum Cracoviae, die beatorum Petri et Pauli apostolorum [29 VI][§] anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni nostri decimo octavo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

X. LITTERAE UNIVERSALES FERTONUM ET CONTRIBUTIONUM IN CONVENTIBUS PARTICULARIBUS ET TERRESTRIBUS PRAEDICTIS DECRETARUM^a

Sigismundus Dei gratia [Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres]^b, universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus consiliariis regni nostri ceterisque subditis nostris quibuscunque, tam terrestribus quam civitatum et oppidorum honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam praesentes litterae nostrae pervenerint, et praesertim in palatinatu N. et districtibus eius consistentibus, sincere nobis et fidelibus dilectis, salutem et gratiam nostram regiam. Reverendissimi ac reverendi in Christo patres, necnon magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere nobis et fideles dilecti!

[1]. Licet in conventu generali Piotrkoviensi praeterito¹, nequeuntes cum consiliariis nostris statuere modum et ordinem opportunum ad defensionem regni nostri, cum a Turcis et Tartaris,

^d Wyrz w MK₂ opuszczony.

^e W MK₂ błędnie: mandantes.

^f W MK₂: ad solutionem.

[§] Tak w MK₂. W innych jednak rękopisach (por. zestawienie u O. Balzera, CIP. t. IV-1, nr 28, s. 105) występuje tekst: feria quinta post festum beatorum Petri et Pauli apostolorum [30 IV].

^a Tytuł ten pochodzi z MK₂, t. 36, s. 894.

^b Brak w MK₂; uzupełniono na podstawie typowej tytulatury.

² Por. konstytucje sejmu koronacyjnego krakowskiego 1507 r., I, art. 12, oraz konstytucje sejmu piotrkowskiego 1512 r., II: Constitutio de officiis capitaneis incumbentibus diligenter exequendis.

¹ Mowa tu o sejmie walnym piotrkowskim 24 października – 7 grudnia 1523 r.

tum ab aliis vicinis hostibus circumsepti, coacti fuerimus id, quod in manu nobis fuit, bellicam motionem decernere, praemittique fecerimus omnes terras restium litteras², et locum ac tempus universis gentibus nostris designaverimus, tamen supervenientibus postea ad nos nuntiis terrarum Maioris Poloniae et enixissime supplicantibus, ut eandem bellicam motionem, omnibus in universum gravem et damnosam, aliquantulum contineremus, et conventus in terris, in quibus de alio modo defensionis praeter ipsam generalem motionem consuli possit, statuere dignemur³, perpendentes damna et gravitatem eorundem et aliorum subditorum nostrorum in illis movendis, eorumque preces obaudire volentes, conventus istos particulares et terrestres, licet cum non mediocri timore, tam in Maioris Poloniae, quam in Cracoviensi, Sandomiriensi et Lublinensi terris institueramus⁴; in quibus communi omnium, tam spiritualium quam saecularium consiliariorum nostrorum et nuntiorum terrestrium consilio et voluntate decretae sunt pro regni defensione et servandis praesidiis in terris Russiae contributiones fertorum de mansis seu laneis agrorum, exactio civilis, quae vulgo *szos* dicitur, et contributio *czopowe*. Quae quidem contributiones modo infrascripto solvi et exigi debent:

[2]. In primis coloni seu kmethones tam villarum nostrarum regalium, quam omnium spiritualium et saecularium subditorum nostrorum in terris praedictis de singulo manso seu laneo possessionato unum fertorem, de medio vero laneo sex grossos, de quarta parte lanei tres grossos, et reliquum de quantitate laneorum secundum antiquas quietantias pro festo Nativitatis Mariae proximo [8 IX 1524] solvent.

[3]. Item advocati et sculteti, colonos seu kmethones non habentes, solvent etiam per unum fertorem et similiter coloni seu kmethones ipsorum advocatorum de quolibet manso per unum fertorem solvent, similiter secundum antiquas quietantias, ita ut kmethones aliorum dominorum; ipsi vero advocati, colonos seu kmethones habentes, nihil solvent.

[4]. Item tabernatores, sive sint dominorum, sive advocatorum seu scultetorum, qui agros habent, ab illis exactionem solvent secundum antiquas quietantias iuxta agrorum quantitatem ad festum Nativitatis sanctae Mariae proximum, hoc est de singulo laneo agri unum fertorem, de medio laneo sex grossos, ut supra; exactionem vero ducillorum a singulis cocturis cerevisiae more consueto solvere nihilominus erunt astricti. Alii autem tabernatores, qui advectitiam propinant cerevisiam, sex grossos solvent^c, cum non coquant cerevisiam, sed aliunde illam ad propinandum adducunt.

[5]. Item molendina praedictarum villarum, quae *posrzebne* vocantur, manuales seu anniversarios molendinatores habentia, ex singulis rotis sex grossos solvent. Haereditarii vero molendinatores dictarum villarum et *folusze* ex singulis rotis molendinorum suorum, quae *walne* dicuntur, unum fertorem persolvent.

[6]. Item molendina brasealia et haereditaria, aquatica et equestria, in omnibus civitatibus et oppidis more veteri taxata et secundum antiquas quietantias contributionem, quae *szos* dicitur, a qualibet marca taxae duos grossos persolvent pro festo Nativitatis beatae Mariae proximo.

[7]. Minerariae vero officinae alias ferrum facientes et serrae haereditariae ex singulis rotis per unum fertorem, annales autem officinae minerariae et similiter annales serrae, hoc est locatae seu conductitiae, a qualibet rota sex grossos solvent.

[8]. Item molendina ventilia haereditaria duodecim grossos, illa vero molendina ventilia, quae anniversarios molendinatores habent, sex grossos solvent, pro festo Nativitatis Mariae proximo.

[9]. Item civitates et oppida, tam nostra regia, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, contributionem civilem, quam *szos* vocant, ad festum Nativitatis Beatae Mariae proximum iuxta antiquas quietantias solvent, hoc addito et expresso, quod cives et suburbani,

^c O. Balzer uzupełnił ten tekst na podstawie ksiąg sądowych słowami: et hii contributionem *czopowe* non solvent.

² Por. wyżej, VIII D.

³ Por. na ten temat: AT, t. VII, 1857, nr 25 i 26, obydwie pisma bez dat.

⁴ Ibidem nr 31, pismo królewskie do senatorów z 18 maja 1524 r.

agros habentes, qui uno iure civili gaudent et contributionem *szos* simul contribuunt, contributionem fertonum de agris suis non solvant.

[10]. Item contributio cerevisiae, vini, medonis, malmatici, muscatelli, *czopowe* dicta, in iisdem civitatibus et oppidis ac etiam tabernis villarum, tam nostris, quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, incipiendo a festo sanctae Mariae Magdalenae proximo [22 VII 1524], ad medium annum seu ad duo quartalia anni ab eodem festo sanctae Mariae Magdalenae computanda, hoc est usque ad festum sanctae Agnetis proximum anni proxime futuri millesimi quingentesimi vigesimi quinti [21 I 1525] a singulis cerevisiae coctoribus more solito solvi debet, ex quibuscunque braseis fuerit eadem ipsa cerevisia cocta, sive brasea ipsa sint civium et dominorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

[11]. Item etiam a cerevisia, quam domi et nobiles ex braseis suis coquunt seu braxant, et illam dant ad propinandum suis tabernatoribus, contributio ipsa *czopowe* solvatur.

[12]. Item sacerdotes Rutheni, qui popones vocantur, ex singulis ecclesiis et synagogis mediam sexagenam grossorum persolvent.

[13]. Item Valachi ex singulis laneis integris, si illos habent, ven areis, que *dworzyszcza* dicuntur, unum fertonem solvent; et qui agros non habent, a singulo centenario ovium similiter unum fertonem persolvent pro festo Nativitatis Beatae Mariae proximo.

[14]. Ad quod festum contributiones *szosy* et fertones solvi et contribui debent; contributio vero *czopowe*, incipiet, ut supra dictum est, a festo sanctae Mariae Magdalenae proximo et durabit usque ad festum sanctae Agnetis proximum anni Domini millesimi quingentesimi vigesimi quinti, exigeturque iuxta antiquum morem et consuetudinem.

[15]. Ut autem supradicta ordinatio, in exigendis eisdem contributionibus facta, debitae executioni demandetur, generosum N. ad eas colligendas in palatinatu N. et districtu N. designavimus et constituimus praesentibus litteris nostris, mandamusque, ut in manus eius designato tempore easdem contributiones persolvere curetis. Vobis vero capitaneis, quorum interest, mandamus, ut praefato exactori nostro pro tempore et termino superius expresso sub poenis ad hoc constitutis⁵ absque cuiusvis morae et dilationis interventu de dictis contributionibus per eos, ad quos pertinet, responderi faciatis et vos ipsi respondeatis, negligentes vero in solvendo et contumaces per pignorationes et alias poenas solitas ad solvendum easdem contributiones compellatis. Pro officio vestro et gratia nostra facturi.

Datum Cracoviae, feria quinta proxima post festum beatorum Petri et Pauli apostolorum anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto [30 VI 1524], regni nostri decimo octavo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium. Petrus episcopus et vicecancellarius subscripsit.

⁵ Wspomniano tu przepisy: konstytucji sejmu radomskiego 1505 r., por. wyżej, I, art. 23 (De executione perlucrorum), konstytucji sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12, a także konstytucję sejmu walnego piotrkowskiego 1512 r. (de officiis capitaneis incumbentibus diligenter exequendis).